

свого зовнішнього прояву та може існувати, як самостійне явище лише у визначеній системі зв'язків, тобто у певній сфері соціальних відносин. Відповідно, елементами змісту як «юридичної діяльності» так і «нормотворчої діяльності» виступатимуть її об'єкти, суб'єкти, юридичні дії та операції, засоби та способи їх здійснення, прийняті рішення та результати дій. Формою ж здійснення «нормотворчої діяльності» слід вважати правові відносини.

При такій характеристиці конструкції «нормотворчої діяльності» використовується структурно-функціональний підхід. Який дозволяє не тільки виокремити елементний склад, але й охарактеризувати функціональну роль кожного із елементів у визначеній структурі. Саме цим структурно-функціональна характеристика «нормотворчої діяльності» відрізняється від функціонального аналізу «нормотворчого процесу», в якому вказується на зовнішні зв'язки, напрями та форми впливу на інші явища, на роль у зовнішньому середовищі. А це в свою чергу і буде тим лакмусовим папірцем, що дозволить зрозуміти сутність розбіжностей між «нормотворчою діяльністю» та «нормотворчим процесом».

Здобувач кафедри кримінального права НАВС

Задніченко Сергій Іванович

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБІЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ

До корупції може бути схильна будь-яка людина, що володіє дискреційною владою — владою над розподілом якихось ресурсів, що не належать йому, на свій розсуд (чиновник, депутат, суддя).

І тому, суб'єктом злочину прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою виступає службова особа. *Службові особи* – це особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників в владі чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, якими особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом. *Організаційно - розпорядчі обов'язки* - це обов'язки по здійсненню керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності. У той же час під *адміністративно-господарськими обов'язками* розуміються обов'язки по управлінню або розпорядженню державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників планово-господарських, постачальних, фінансових відділів і служб.

Службовими особами, які займають відповідальне становище, у ст. 368 цього Кодексу є особи, зазначені у п. 1 примітки до статті 364 цього Кодексу, посади яких згідно із ст. 6 Закону України «Про державну службу» належать до категорії «Б», судді, прокурори і слідчі, а також інші, крім зазначених у пункті 3 примітки до цієї статті, керівники і заступники керівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх структурних підрозділів та одиниць.

Від визначення поняття «службова особа», яке дано у п. 1 примітки до ст. 364 КК, слід відрізнити його визначення, наведене у ч. 3 ст. 18 КК. Відмінність між ними полягає в тому, що: а) у першому з них згадується про державні чи комунальні підприємства, установи чи організації, тоді як у другому такого обмеження немає; б) перше визначення стосується вузького і вичерпного кола злочинів, а саме тих, що передбачені статтями 364, 368, 368², 369 КК, тоді як друге поширюється на решту злочинів, передбачених статтями чинного КК (у тому числі низкою статей

розд. XVII його Особливої частини). Таким чином, суб'єктом зловживання владою або службовим становищем є службова особа юридичної особи публічного права, а отже, таким суб'єктом не може бути визнана службова особа, яка працює в юридичній особі приватного права. п.2 примітки до ст. 364 КК повністю збігається за змістом із ч. 4 ст. 18 КК.

Дії особи, яка сприяла тому, хто, будучи службовою особою, прийняв пропозицію, обіцянку або одержав неправомірну вигоду, чи тому, хто її пропонував, обіцяв чи надав, або організувала цей злочин, або підбурила до його вчинення, належить кваліфікувати як співучасть у злочині, передбаченому ст. 368 або ст. 369 КК. При цьому питання про кваліфікацію дій співучасника потрібно вирішувати з урахуванням спрямованості його умислу виходячи з того, в чиїх інтересах, на чийй стороні та за чиєю ініціативою – того, хто, будучи службовою особою, прийняв пропозицію, обіцянку або одержав неправомірну вигоду, чи того, хто її пропонував, обіцяв або надав, – він діяв. Зокрема, якщо неправомірна вигода одержана службовою особою через посередника, який діяв на її боці, то його дії кваліфікують як пособництво в одержанні такої вигоди – за ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 368 КК, якщо тільки він не був співвиконавцем вчиненого, тобто відповідною службовою особою, яка використовувала надану їй владу чи службове становище.

За загальним правилом працівники державних чи комунальних підприємств, установ та організацій, які виконують суто професійні (адвокат, лікар, вчитель, викладач тощо), виробничі (водій тощо) або технічні (охоронник тощо) функції не можуть визнаватися службовими особами, а отже не повинні вважатися суб'єктами злочину, передбаченого ст. 368 КК. Якщо в силу своєї посади особа виконує й професійні, виробничі або технічні функції, й організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції (головний лікар, директор школи тощо), необхідно встановити у зв'язку з якими із них перебуває вчинене особою діяння. У разі, коли зв'язок між таким діянням та організаційно-розпорядчими або адміністративно-господарськими функціями відсутній (наприклад, директор школи одержав неправомірну вигоду від батьків учня за високу оцінку з дисципліни, яку він безпосередньо викладає), вчинене не може кваліфікуватись як злочин у сфері службової діяльності (зокрема, за ст. 368 КК). За наявності для цього підстав, діяння суб'єкта може бути кваліфіковане як злочин іншого виду (зокрема, передбачений ст. 354 КК). Особа є службовою не тільки тоді, коли вона здійснює відповідні функції чи виконує обов'язки постійно, тимчасово або за спеціальним повноваженням, за умови, що зазначені функції чи обов'язки покладені на неї правомочним органом або правомочною службовою особою. Що ж стосується громадянина – суб'єкта підприємницької діяльності, то він може бути визнаний службовою особою (посадовою особою) лише тоді, коли у нього реально виникає можливість виконання вказаних вище обов'язків. А це можливо у випадку, коли такий громадянин на умовах трудового договору наймає працівників для сприяння йому у здійсненні підприємницької діяльності. За таких обставин він набуває організаційно-розпорядчих повноважень стосовно найманих працівників (право ставити перед ними певні завдання, визначати розмір заробітної плати, розпорядок робочого дня, застосовувати дисциплінарні стягнення тощо).

Професор кафедри теорії держави та права НАВС, доцент, д.ю.н.

Заяць Наталія Володимирівна

ПОВАГА ДО ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

У структурі діяльності будь-якого державного органу питання забезпечення безпеки, прав і свобод громадян займають важливе місце, оскільки це їхній найважливіший обов'язок. Але розв'язання цих питань не входить до кола основного змісту діяльності більшості органів, а підпорядковується виконанню загальних завдань.

Серед всього різноманіття таких органів існують спеціально утворені для здійснення конкретної мети, а саме, захисту громадян від злочинних посягань, забезпечення законності, правопорядку та суспільної безпеки. Традиційно ці органи називають правоохоронними.

Термін «правоохоронні органи» в українській юридичній літературі почав використовуватись порівняно недавно. Спеціальні наукові дослідження з проблем поняття,